

BEDANKT MGR. MUTSAERTS

Open Brief aan alle 'heiligen', d.i. alle gelovigen, van Nederland.

"De onder paus Franciscus gestarte kerkhervormingssynode luistert te veel naar gewone gelovigen en geeft te weinig aandacht aan de onderwijzende rol van de bisschoppen. Dat schrijft de hulpbisschop van Den Bosch, Rob Mutsaerts, in een opmerkelijke open brief aan paus Leo XIV", aldus het Nederlands Dagblad. Vanuit zijn zorg 'voor het heil van de zielen' schreef hij die brief, op 13 augustus jl gepubliceerd op zijn weblog.

"Christus heeft geen discussiegroep opgericht. Hij riep apostelen. Hij gaf hun gezag, schrijft Mutsaerts aan de paus. 'Het geloof ontstaat niet doordat de Kerk eerst inventariseert wat mensen geloven en vervolgens uit al die ervaringen een gemeenschappelijke overtuiging destilleert.' Na jaren van synodale consultaties, bijeenkomsten, rapporten en documenten van het synodaal kerkhervormingsproces vraagt Mutsaerts zich af "wat dit alles eigenlijk heeft opgeleverd".

Dat de synode tot oktober 2028 is verlengd met een 'implementatiefase', zorgt volgens Mutsaerts ervoor dat dit "een permanente bestuursvorm dreigt te worden". Maar volgens de hulpbisschop van Den Bosch verwacht "de eenvoudige gelovige van zijn Kerk geen permanent proces, maar duidelijkheid over de weg naar God".

Bron: Nederlands Dagblad

Beste Monseigneur,

Allereerst willen wij zeggen: bedankt! Bedankt voor dit schrijven.

Soms lijkt het Synodaal Proces in Nederland een beetje in het slop te zitten. Dan is aandacht via een Open Brief van harte welkom. Vanuit de Nederlandse Kerkprovincie horen we niet al te veel over het verloop van het Synodaal Proces. Niet iedere bisschop lijkt er erg actief mee bezig in zijn bisdom. Laat staan pastores en parochies. Dat u via de Paus openlijk kritiek levert op dit wereldwijde kerkelijk proces, geeft een *boost* om het er nog eens goed over te hebben. Bedankt, want u laat door uw kritiek zien welk een grote waarde dit proces van vernieuwing heeft voor de katholieke kerk, d.i. voor haar gelovigen.

Paus Franciscus startte dit proces omdat hij het Volk Gods belangrijk genoeg vond om haar aan het woord te laten. Te midden van turbulente wereldwijde ontwikkelingen kon zij – misschien zelfs beter dan de clerus- berichten over welke levensthema's, -dilemma's en -inzichten spelen en waar theologisch over nagedacht moet worden om ze te verdiepen en vanuit gelovig inzicht bij de tijd te brengen. Dit *aggiornamento*, bekend vanuit het Tweede Vaticaans Concilie, stoelt op de gedachte dat God kenbaar is in heel de schepping, binnen en buiten de kerk. Deze manier van denken brak het 'buiten de kerk geen heil'-denken in de vorige eeuw open, en was voor die tijd (en nu nog) revolutionair. Paus Franciscus heeft het Synodaal Proces niet voor niets gestart: om de kerk bij de tijd te brengen en mogelijkheden van verbetering te onderzoeken door te luisteren naar de stem van miljarden gelovigen.

Beste mensen,

Wat opvalt in het schrijven van deze hulpbisschop is dat hij terug wil naar het denken dat er slechts binnen de kerk heil te vinden is. Waarom luisteren naar mensen die anders zijn dan de clerus en 'het' eigenlijk niet weten? Het brengt deze 'eenvoudige gelovigen' (zoals hij ze noemt) alleen maar in verwarring en ze proclameren meningen over homoseksualiteit, de positie van de vrouw in de kerk en het ambt, en ethische kwesties zoals abortus en euthanasie die – naar zijn wereld- en kerkbeeld- voor de kerk al onveranderlijk vaststaan.

Dat heeft te maken met zijn denken dat er maar één waarheid is, en die is te vinden in Christus. Hierin heeft hij natuurlijk gelijk. Maar de grote kwestie is: wie bepaalt wat de waarheid van Christus is, waar vind je die en is die waarheid onveranderlijk of kan hierover gediscussieerd worden? Volgens Paus Franciscus bepalen we die waarheid door met elkaar in gesprek te gaan, goed te luisteren naar elkaar én naar de werking van de Geest.

Mooi is dat diezelfde Franciscus ook heeft gewaarschuwd voor de oogkleppen die pastores op hebben als er sprake is van klerikalisme. Deze zelfbevestigende manier van denken beschadigt 'eenvoudige gelovigen', beperkt ze in hun menselijke vrijheid en zet clerici op een voetstuk waar zij niet horen. Denk hierbij toch meer aan de nederigheid en de dienstbaarheid die op de avond voor Jezus' lijden en sterven door Hem werd tentoongespreid, zo zou hij kunnen zeggen. Een waar voorbeeld voor iedere gelovige, waaronder priesters, diakens, pastoraal werkenden en religieuzen. Niet voor niets heeft Paus Franciscus de naam Franciscus aangenomen!

En ja, ook de Paus is gehouden aan de traditie en staat op de schouders van zijn voorgangers, maar elke Paus kan in zijn heilige vaderwijsheid laten onderzoeken of nieuwe inzichten kunnen leiden tot aanpassing van de vermeende, vastgestelde waarheid.

Vaticanium II

Na een tijd waarin restauratie zichtbaar was van een kerk die erg naar binnen gericht was, koos hij opnieuw voor een vernieuwende beweging, gestoeld op Vaticanum II: een kerk die zich opent voor de wereld buiten haar, nee sterker nog, een kerk die gewoon onderdeel is, deel uitmaakt van de wereld! De tekenen van de tijd – gebeurtenissen om ons heen, binnen de kerk en in de rest van de wereld- spreken over God en werpen licht op het Evangelie. Niet voor niets wilde Paus Franciscus uitwassen die vanuit die wereld de kerk vertroebelden (misbruik van macht in de vorm van corruptie, seksueel misbruik) aan de kaak stellen en uitroeien. Zulk misbruik past terecht niet bij de kerk van Christus! Ook daarbij liet hij traditie en Bijbel -vanuit een lerende houding- voluit spreken en stonden nederigheid en dienstbaarheid centraal.

Voor de hulpbisschop Mutsaerts en zijn Open Brief is de meest belangwekkende vraag is: wat heeft het Synodaal Proces opgeleverd? Zijn antwoord o.a.: in Europa ieder geval niet méér geloof, niet meer kerkgang, niet meer beleving van de sacramenten... Het Synodaal Proces heeft mensen in verwarring gebracht omdat ze denken dat, als er naar hen geluisterd wordt, dat ze dan ook hun gelijk krijgen, schrijft hij. Hij ziet Christus als kerkstichter en de bisschoppen als opvolgers van de apostelen

waarnaar geluisterd moet worden. Dat gelovigen zich hebben ontwikkeld tot weldenkende, meedenkende en overwogen riposterende mensen, die ook bij het geloof weten waar het om gaat, past niet binnen zijn blikveld. En dat gelovigen als Volk Gods essentieel zijn voor de legitimiteit van de kerk al helemaal niet.

Synodaal Proces

In oktober 2021 startte het proces voor de Bisschoppensynode 2021 -2024 'Voor een synodale Kerk: communio, participatio, missio'. De Bisschoppensynode zelf werd in twee delen in Rome gehouden: in oktober 2023 en oktober 2024. Voorafgaand hieraan was een route van drie jaar uitgezet waarin de bisschoppen werd gevraagd te luisteren naar alle gremia in de kerk. Iedereen (todos, todos, todos) was uitgenodigd om mee te denken over hoe in de toekomst gelovigen mee kunnen praten in de kerk. De Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) en het Netwerk Katholieke Vrouwen (NKV) hebben deze uitnodiging in Nederland van harte aangenomen. In de diverse fases in het proces hebben ze meegepraat en gebeden.

In alle bisdommen wereldwijd ging men in gesprek met gelovigen en andere groepen in de samenleving. Dit gebeurde aan de hand van een tiental thema's en vragen. Alle verslagen van de consultaties zijn door het secretariaat van de Synode gelezen en besproken. Dit leidde tot een nieuw document 'Vergroot de ruimte in uw tent'. Dit document werd opnieuw besproken door bisschoppen en anderen. In Europa gebeurde dat in februari 2023 in Praag. Ook van deze bijeenkomsten zijn weer verslagen naar Rome gestuurd.

Daarna volgde de universele fase. Met al het materiaal dat is binnengekomen is een werkdokument opgesteld voor de Bisschoppensynode die in oktober 2023 in Rome plaatsvond; het *Instrumentum Laboris*. Naast vertegenwoordigers van alle bisschoppenconferenties in de wereld zijn er tal van andere deelnemers: priesters, religieuzen (mannelijk en vrouwelijk) en leken. Bijzonder is dat een deel van hen voor het eerst ook stemrecht had tijdens de Bisschoppensynode.

In Nederland heeft dit proces tot het project Luisterend op Weg. Gebundelde krachten o.a. via de website www.luisterendopweg.nl. Op deze manier werd kerk-zijn gestimuleerd met het oog op de toekomst. Werkvormen, gesprekshandleidingen, praktische ondersteuning en artikelen zijn ontwikkeld en aangeboden. Zowel voor pastoraal kader, organisaties als voor gelovigen die aan de slag willen met de synodale weg.

In juli 2026 verscheen "Naar de Assemblees 2027-2028": Deze uitgebreide richtlijn zet de structuur uit voor de komende jaren. Het proces is opgedeeld in vier stappen (Herinneren, Interpreteren, Oriënteren en Vieren) om de synodaliteit te verankeren in de lokale kerken. De door de paus Leo XIV ingestelde speciale studiegroepen (onder andere over de rol van de vrouw, de selectie van bisschoppen en digitale missie) hebben in deze periode hun definitieve rapporten opgeleverd.

Waar het wél om gaat

Mgr. Mutsaerts is bang voor hervorming van de kerk van binnenuit. Hij spreekt over dat het Synodaal Proces 'een permanente bestuursvorm dreigt te worden'. De woordkeuze roept al de associatie van angst op. Daarnaast lijkt hij niet tegen verandering van de 'duidelijke kerkelijke leer' (die blijkbaar voor de eeuwigheid vaststaat) te kunnen. De continuïteit van die katholieke leer mag 'niet in gevaar gebracht worden'. De nadruk op

participatie, bestuurlijke inspraak en individuele ervaring, die het Synodaal Proces kenmerken, zet hij weg als protestants. En, 'dat heeft ook geen heil gebracht'.

Mgr. Mutsaerts heeft de waarheid al in pacht. Daarvoor heeft hij geen Synodaal Proces nodig. Want die onveranderlijke waarheid is er al: in Jezus Christus. "De Kerk begint niet met onze dialoog, maar met Christus. Het geloof wordt ontvangen."

Hij heeft het in zijn brief verschillende keren over de doelstellingen van het Synodaal Proces, maar slaat daar o.i. de plank flink mis. Het gaat de kerk en het Synodaal Proces níet om:

- wat het oplevert aan 'sterkte van het geloof', verkondiging, identiteit, meer bekeringen, roepingen, eerbied voor de eucharistie, duidelijkheid van de morele leer en 'missionaire moed';
- een andere (synodale) bestuursvorm;
- luisteren als eindpunt, en naar de grootste schreeuwers die al aan tafel zitten;
- bevestigen van wat mensen reeds zijn/vinden;
- crisis in de liturgie;
- heiligheid;
- dat de kerk op de apostelen (en alleen daarop) is gebouwd.

Het gaat de kerk van 2026 en het Synodaal Proces wél om:

- een nieuwe stijl van het beleven van gemeenschap, participatie en missie te bevorderen (Officiële handleiding: *Het Vademecum*);
- luisteren, bij de tijd brengen (*aggiornamento*), vernieuwen;
- bekering van de kerk zelf;
- samen met het Volk Gods onderscheiden waartoe de Heilige Geest oproept;
- inclusief, participatief, nederig en spiritueel zijn.

Bijbelse wortels

Synodaliteit dateert uit de tijd van de Handelingen van de apostelen (bijv. 10, 44-48a).

In het begin was de kerk onderweg en stond zij voor nieuwe vragen en uitdagingen (spanning tussen rijk en arm in de gemeenschap, tussen joods-christenen en heiden-christenen (15, 6-29, concilie van Jerusaleem), rivaliteit tussen goddelijke gaven-charisma's). Omdat verschillende mensen (Petrus, Jacobus en Paulus) verschillende antwoorden gaven, leidde dit tot onenigheid. De overtuiging voor dit concilie: de Heilige Geest (open voor Gods handelen) begeleidt de kerk langzaam in de juiste richting door van iedereen te vragen vrijmoedig te spreken, nederig te luisteren en samen te onderscheiden (synodaal) en niet bang te zijn nieuwe vragen, verschillen en conflicten onder ogen te zien¹.

Doorslaggevend voor het slagen van dit proces was om geduldig naar elkaar te luisteren, grootmoedige openheid voor God en vertrouwen in het proces te hebben.

¹ Dankbaar is voor het gedeelte 'Bijbelse wortels' gebruik gemaakt van een tekst uit 'De toekomst van synodaliteit. Hoe verder?', K. Volberg en Jos Moons sj

MARIËNBURG

Vereniging van Kritisch Katholieken

Synodaliteit veronderstelt toewijding aan de gemeenschap en de bereidheid om er tijd en energie in te investeren.

Tenslotte leidt het proces tot nieuwe conclusies op basis van een herlezing van de Schrift. De hoofdrolspelers (Petrus, Paulus en Jacobus) formuleren het 'traditionele' geloofsbegrip op een nieuwe manier. Daarbij is iedereen het eens met het nieuwe perspectief. Paus Franciscus noemde dit al eens: blijven opstaan voor de 'verrassingen van de Geest'.

Helaas, het is hem gelukt. Door de pers te halen met een Open Brief die de vernieuwingsbeweging van Paus Franciscus en Paus Leo XIV, die de katholieke kerk in Europa zo hard nodig heeft, publiekelijk *imfrage* stelt. Maar als bestuur van de Mariënburgvereniging zijn we blij met deze aandacht. Het Synodaal Proces is een mogelijkheid om de kerk en het geloof bij de tijd te brengen. En ja, er zijn discussiepunten en 'moeilijke kwesties'. De kerk heeft hierin standpunten verwoord die niet altijd meer bij de *mainstream*-gedachten van deze postmoderne tijd passen. Toch heeft ook zij hierin een verantwoordelijkheid om in gesprek te blijven met haar achterban. Niet vanuit een hoge zetel met een air van ik heb het gelijk aan mijn kant, maar meer vanuit een dienstbare houding. Die helpt mensen om tot bekering te komen. Niet tot de kerk, maar tot (persoonlijk) geloof. De kerk kan daarbij een hulpmiddel zijn, maar ook een obstakel. De kerk is er nooit en te nimmer alleen voor zichzelf en voor haar eigen heil. Als er dus in deze tijd (maar waarschijnlijk is het van alle tijden) slecht naar haar geluisterd wordt, moeten vertegenwoordigers van de kerk zich afvragen waarom dat zo is. Dat heeft Paus Franciscus goed aangevoeld, en daarom initieerde hij het Synodaal Proces. Vanuit de ivoren toren van het eigen gelijk kan niet echt goed geluisterd worden. De machtsfactor zit in de weg.

Mogen wij -met elkaar- vrijmoedig en consistent voortgaan op de goede weg van het Synodaal Proces. Het levert ons geloven op dat ons in vrijheid en blijheid draagt in ons leven. Dat Paus Franciscus (en na hem Paus Leo XIV) ons dit heeft aangeboden is een rijkdom die bij een dienende kerk past. Gedachteloos volgen wat een hulpbisschop predikt, werpt ons terug naar een tijd dat de kerk macht uitoefent. Ook de kerkelijke leiders moeten heden ten dage gezag opnieuw verdienen. Met goede argumenten, met een open dialoog en... ja echt, met goed luisteren. Bidden wij om leiders die dit kunnen (ontwikkelen).

Onderwijl gaan wij, 'eenvoudige gelovigen' door met het ontwikkelen van ons geloof door ons af te vragen hoe we dit het beste kunnen vertalen naar onze persoonlijke en maatschappelijke situatie. Een geloof dat bevrijdt!

Delft, 5 september 2026
Bestuur Mariënburgvereniging.